

At styrke ved at afskaffe dansk som andetsprog i læreruddannelsen

Den nuværende læreruddannelse, der er under revision, er fra 2007. I denne læreruddannelse indgår sprogfaget »Dansk som andetsprog« som et af de linjefag, de studerende kan vælge. I 2001 blev faget indført som linjefag i læreruddannelsen som et forsøg. Det faldt heldigt ud. Mange lærerstuderende valgte dansk som andetsprog som et af deres linjefag.

I sidste århundrede diskuterede man, hvorvidt dansk som andetsprog overhovedet var et fag. I midten af 1990'erne udstedte Undervisningsministeriet et faghæfte for undervisningen i dansk som andetsprog, og dermed erkendte Undervisningsministeriet, at undervisning af elever, der ikke havde sproget dansk som deres modersmål, skulle indeholde andre centrale indholds- og færdighedsområder end undervisning af elever, der har dansk som modersmål. Et nyt faghæfte for dansk som andetsprog medførte spørgsmål om, hvem der skulle undervise tosprogede elever i folkeskolen, og behovet for ekspertise inden for fagfeltet dansk som andetsprog blev mere og mere udtalt. Det var i det lys, linjefaget dansk som andetsprog blev indført i læreruddannelsen. Læreruddannelsen fra 2007 indeholder ikke alene tilbud om linjefaget dansk som andetsprog. Man finder også en bestemmelse om, at alle lærerstuderende skal tilegne sig kompetencer for at kunne undervise i den »kulturelt mangfoldige folkeskole«:

SOFIA ESMANN

Lektor, University College Sjælland

see@ucsj.dk

Elever med anden etnisk baggrund end dansk. Målet er at udvikle den studerendes kompetencer til at undervise i den kulturelt mangfoldige folkeskole. Indholdet er kulturteorier, teorier og forskning om identitetsudvikling og læring hos børn og unge med forskellig social og kulturel baggrund. Den studerende skal arbejde med teorier om flerkulturel baggrund, om social integration og kulturmøder samt med interkulturel pædagogik. Bekendtgørelse af 12.3.2007.

Læreruddannelsen fra 2007 indeholder bestemmelser om, at der skal uddannes eksperter i dansk som andetsprog gennem et valgfag, ligesom den således også foreskriver, at alle lærerstuderende skal erhverve sig viden om undervisning i den kulturelt mangfoldige folkeskole.

En følgegruppe ude af trit med samfundsudviklingen

Da læreruddannelsen fra 2007 blev etableret, nedsatte tidligere undervisningsminister Bertel Haarder en følgegruppe til læreruddannelsen. Denne følgegruppe fik til opgave »at overvåge« den nye læreruddannelse samt komme med anbefalinger til en eventuel ændring efter fire år. Følgegruppen afsluttede arbejdet ved udgangen af 2011, og den 18. januar 2012 blev deres rapport offentliggjort. Heraf fremgik det, at den anbefalede linjefaget dansk som andetsprog afskaffet – for at styrke det!

ANBEFALING 6. Følgegruppen anbefaler, at alle studerende skal have kendskab til specialpædagogik og dansk som andetsprog.

Med den nye læreruddannelse er specialpædagogik og dansk som andetsprog indført som linjefag. Det er følgegruppens vurdering, at udfordringen ved dette er, at ansvaret for elever med behov for specialpædagogisk støtte eller dansk som andetsprog udelukkende kommer til at ligge hos lærere med linjefag heri. På denne baggrund vurderer følgegruppen, at centrale elementer fra fagene skal integreres i øvrige linjefag og/eller pædagogiske fag, således at alle studerende opnår kompetencer i specialpædagogik og dansk som andetsprog. Som konsekvens heraf anbefaler følgegruppen således, at de 2 fag udgår som selvstændige linjefag.

Det er ganske paradoksalt, at Følgegruppen for ny læreruddannelse mener, at man styrker ved at afskaffe. Følgegruppens anbefaling om, at alle studerende skal have kendskab til dansk som andetsprog, er en forpligtelse, der allerede er indskrevet i læreruddannelsen fra 2007, eftersom de studerende skal udvikle kompetencer til at undervise i den kulturelt mangfoldige folkeskole. Konklusionen, som man kan drage, når man læser følgegruppens ANBEFALING 6, er derfor en stærk nedprioritering af dansk som andetsprog og specialpædagogik. Andetsprogsfaglighed bliver hermed reduceret til *centrale elementer*.

Det kan umiddelbart lyde meget positivt, at Følgegruppen for ny læreruddannelse vil styrke dansk som andetsprog ved at anbefale, at *centrale elementer* fra faget skal integreres i de andre linjefag og/eller pædagogiske fag. Problemet er, at *centrale elementer* vil blive spredt og fragmenterede i forhold til en overordnet og gennemtænkt sprogpædagogisk sammenhæng i 2007-læreruddannelsen. Dansk som andetsprog vil miste status som et sprogfag med veldefinerede indholdsområder. Jeg kan give et eksempel på, hvad der sker, når en sprogpædagogisk faglighed reduceres til centrale elementer: Hvis de studerende ikke er i besiddelse af de faglige kompetencer inden for dansk som andetsprog, der skal til for at undervise elever med andre modersmål end dansk, vil de ikke kunne åbne op for de læseproblematikker, der er i fag som fx geografi og biologi. Det er stærkt foruroligende, hvis dansk som andetsprog reduceres til *centrale elementer* i fagene og derved mister sin fagfaglighed. For elever med dansk som andetsprog er der mangeartede sproglige udfordringer fx i udviklingen af det mundtlige sprog, i lytteforståelsen, i forståelsen af det danske sprogs struktur og grammatik, i tilegnelse af faglige registre osv. I de seneste 20 år er der opbygget en veludviklet andetsprogpædagogisk indsigt, der danner grundlag for undervisningen i dansk som andetsprog. Denne viden vil aldrig kunne skilles ad i *centrale elementer*, uden at dansk som andetsprog bliver fragmenteret. Hvis man følger følgegruppens anbefalinger, risikerer man at uddanne en hel generation af nye lærere, der ingenting ved om dansk som andetsprog. Det er næppe til gavn for nogen, hverken folkeskolen, lærerne, de dansk modersmålstalende elever eller dem, det først og fremmest drejer sig om, nemlig de sprogede elever.

Et linjefag i læreruddannelsen og dets funktion i skolen

Indholdet i alle læreruddannelsens linjefag er meget nøje beskrevet. Det gælder også sprogfaget dansk som andetsprog. Af de centrale kundskabs- og færdighedsområder for dansk som andetsprog fremgår det, at linjefaget uddanner eksperter med forskellige funktioner i skolen:

Målet er, at den studerende opnår kompetencer til:

- a) at kunne medvirke til fagets fortsatte udvikling, herunder at kunne fortolke og anvende resultater af forsknings- og udviklingsarbejde med relevans for dansk som andetsprog,
- b) at kunne forholde sig til bestemmelser om faget i forhold til eget og andres fagsyn samt se faget i et større perspektiv, bl.a. et historisk perspektiv og et udviklingsperspektiv, for på den baggrund at kunne overveje og beskrive faglige mål og faglig progression,
- c) at kunne afdække, vurdere og karakterisere tosprogede elevers udvikling i dansk som andetsprog, herunder vurdere elevernes forudsætninger og behov,
- d) at kunne begrunde, tilrettelægge og evaluere læringsforløb med udgangspunkt i den enkelte elev eller grupper af elever og
- e) at kunne samarbejde med kollegaer og andre om undervisning af tosprogede elever i faget dansk som andetsprog og indgå i samspil med skolens andre fag og i rådgivning og vejledning.

De studerende skal have omfattende viden om sprog og sprogtiltagelse for at kunne levere kvalificeret undervisning for elever med andet modersmål end dansk.

Linjefagsstuderende opnår indsigt i fx intersprogsudvikling og andetsprogstiltagelse – en viden, de skal bruge for at tilrettelægge undervisning i dansk som andetsprog. Det vil med andre ord sige, at de linjefagsuddannede lærere har et meget solidt kendskab til, hvordan tosprogede elever rent sprogligt lærer dansk. Den viden bruger de, når de skal tilrettelægge læringsforløb for tosprogede elever. En linjefagsuddannet lærer i dansk som andetsprog kan på et meget mere kvalificeret grundlag undervise tosprogede elever end lærere, hvor dansk som andetsprog blot har været *et element* i deres læreruddannelse.

Punkt e) har den ambition, at de studerende skal være i stand til at vejlede og samarbejde med andre kollegaer omkring tosprogede elever. Heri ligger der et væsentligt incitament til at udbrede viden om andetsprogs pædagogik i praksisfeltet.

Linjefaget dansk som andetsprog uddanner lærere til på en meget kvalificeret måde at opnå en solid viden om sprog, intersprog, sprogtilegnelse og andetsprogs pædagogik, der sætter dem i stand til at tilrettelægge en målrettet undervisning i dansk som andetsprog såvel som at indgå i samarbejde med faglærere i folkeskolen. Begge funktioner er forudsætninger for at kunne opfylde de faglige mål i Faghefte 19 – Fælles Mål for Dansk som andetsprog.

Kommunernes behov for lærere med ekspertviden i dansk som andetsprog

Kommunerne har i en del år brugt mange resurser på efteruddannelse af deres lærere i dansk som andetsprog, eftersom der ikke har været nok lærere med tilstrækkelige kompetencer. Dette faktum skal ses i lyset af, at linjefaget dansk som andetsprog er et »ungt« linjefag. Det har kun eksisteret i læreruddannelsen siden 2001. Selvom mange studerende har valgt det, så har læreruddannelsen ikke kunnet levere tilstrækkeligt med uddannede lærere. Der er altså med andre ord et massivt behov for lærere med ekspertviden. Staten og kommunerne har ligeledes brugt mange penge på at iværksætte forskellige faglige netværk med konsulenter og undervisere fra læreruddannelserne for at sikre den nødvendige faglige viden om dansk som andetsprog. Disse netværk vil risikere at forsvinde, hvis der ikke kommer ny forskningsbaseret viden til hverken lærerne eller elevernes undervisning. Den viden opnår man ikke, hvis dansk som andetsprog skal integreres i andre fag. Det er en vej, der har været prøvet før, mange gange uden at tilføre lærerstuderende den tilstrækkelige viden. Det kan derfor undre, at følgegruppen foreslår gammel vin på nye flasker. Navnlig i forlængelse af en EVA-evalueringsrapport fra 2007, der dokumenterer, at dansk som andetsprog skal styrkes.

Derfor må budskabet være, at man styrker undervisning og uddannelse af tosprogede elever ved dels at bibeholde det allerede eksisterende linjefag i dansk som andetsprog, dels ved at styrke dansk som andetsprog som dimension i fagene.

Ved redaktionens afslutning den 5. juni 2012 er dansk som andetsprog ikke længere et fag i læreruddannelsen.

Litteratur

Bekendtgørelse om uddannelse af lærere til folkeskolen. <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=23510>

Danmarks Evalueringsinstitut, EVA (2007): *Undervisning af tosprogede elever i folkeskolen*. Evalueringsrapport. http://www.eva.dk/eva/nyheder/projekter/2010/den-nye-laererruddannelses-faglighed/projektprodukter/laererruddannelsens-faglige-kvalitet?utm_medium=email&enabled=True&utm_source=newsletter&utm_campaign=grundskole

University College Sjælland (2011): *Studieordning for Læreruddannelsen*. http://www.ucsj.dk/fileadmin/user_upload/Laererruddannelsen/Studieordning_Laererruddannelsen.pdf